

Søren Læssøe Lange: Horsens 1823

Møller og møllere

en mølle
to møller
alle møllerne

en møller
to møllere
alle møllerne

september 2019 Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk 2 / 42

Møller og møllere

- Hvad er en mølle?
- Træk fra møllernes kulturhistorie
- Møllerslægter
 - Den standhaftige møllerdatter fra Karlstrup
- Kilder til møllernes historie
- En mølles historie
 - Fuglevad Vindmølle
 - Oust Vandmølle

september 2019 Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk 3 / 42

Hvad er en mølle?

- En mølle nyttiggør energi til praktisk arbejde
- **Energiformer:**
 - **Vandkraft**
 - **Vindkraft**
 - **Muskelkraft (fx hestemølle)**
- Arbejde
 - Kornmølleri
 - Pumpemøller, stampemøller
 - Håndværk og industri

september 2019 Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk 4 / 42

Mølletyper

- **Vandmøller**
 - med horisontalt (vandret) hjul
 - med vertikalt (lodret) hjul
 - Underfaldshjul
 - Brystfaldshjul
 - Overfaldshjul
- Vindmøller
 - Stubmølle
 - Hollandsk mølle
- Hestemøller

september 2019 Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk 5 / 42

Vandmølle med horisontalt hjul

september 2019 Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk 6 / 42

Horisontalmølle

FIGURE 1-5. Horizontal watermill. These rather inefficient mills did not utilize gearing and usually required a relatively small volume of water with a modestly high fall. Their chief asset was low first cost.

september 2019

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

7 / 42

Horisontalmølle

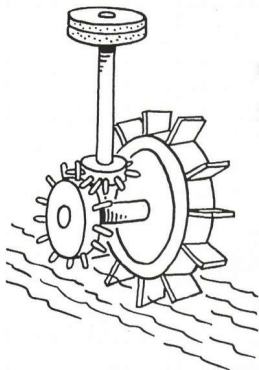
Skvatmølle fra Sandø, Færøerne, nu på Frilandsmuseet

hpp@hpp.dk

8 / 42

Vertikalt vandhjul og vinkeldrev

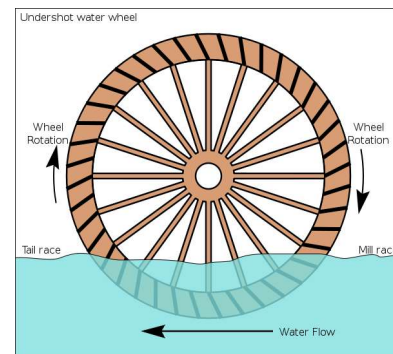
Hold jeres hænder tilbage fra møllen, I kvæmpiger; selv om hanegal forkynder morgenen komme, sov videre. For Demeter (den græske gudinde for landbrug, korn og brød) har overdraget jeres hænders arbejde til nymferne, som ved at springe ned på hjulet, får dets aksel til at dreje, som med sine 'stråler' drejer den hule vægt af nisyriske møllesten"

september 2019

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

9 / 42

Vandmølle med underfaldshjul

september 2019

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

10 / 42

Vandmølle med underfaldshjul

Vandmølle fra Pedersker på Bornholm, nu på Frilandsmuseet

hpp@hpp.dk

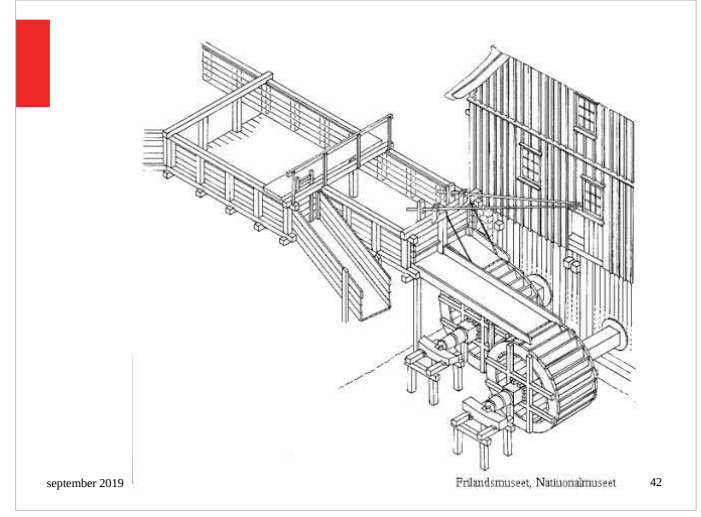
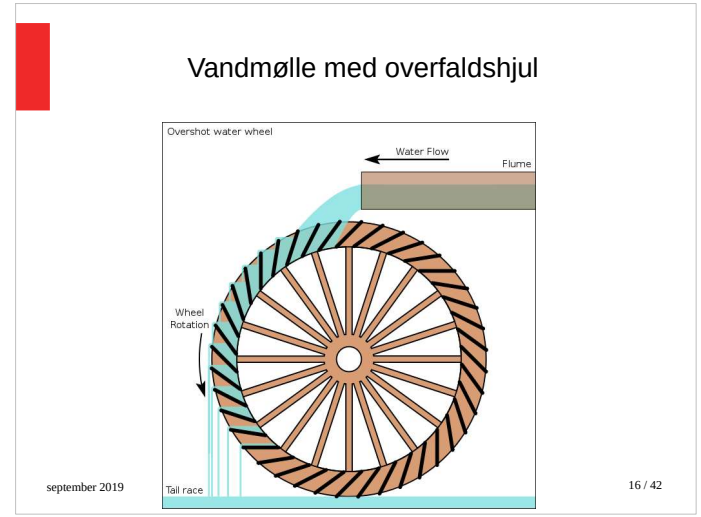
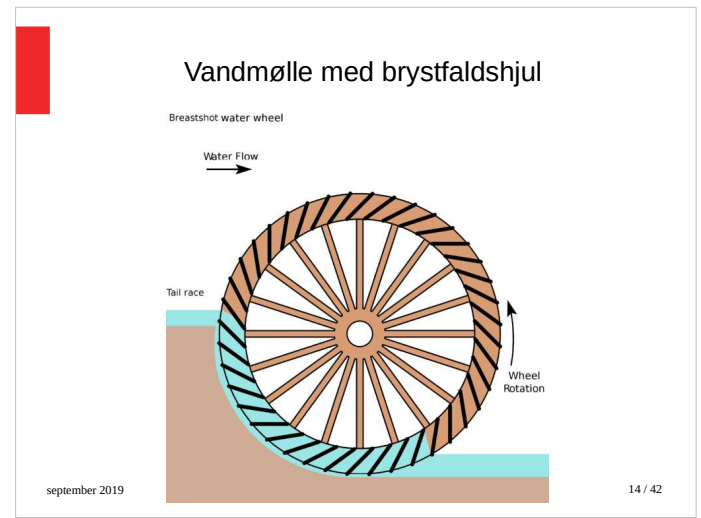
11 / 42

Åbenrå Slotsvandmølle med underfaldshjul

september 2019

12 / 42

Mølletyper

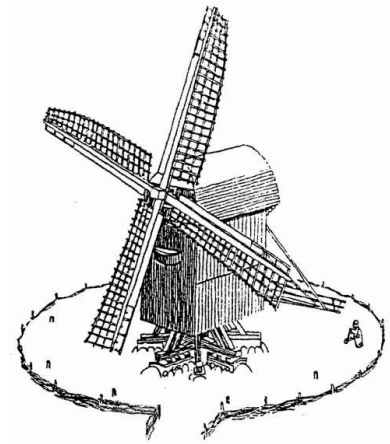
- Vandmøller
 - med horisontalt (vandret) hjul
 - med vertikalt (lodret) hjul
 - Underfaldshjul
 - Brystfaldshjul
 - Overfaldshjul
- Vindmøller
 - **Stubmølle**
 - **Hollandsk mølle**
- Hestemøller

september 2019

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

19 / 42

Stubmølle

september 2019

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

20 / 42

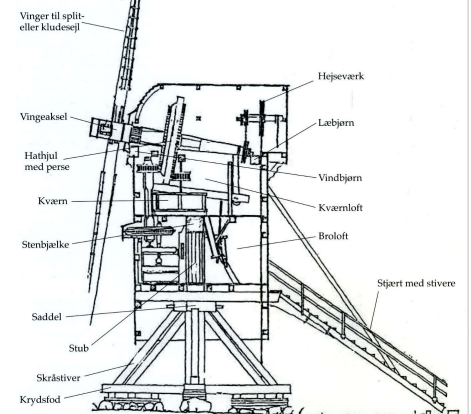
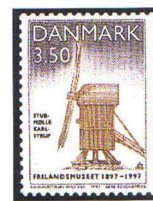
Stubmølle fra Karlstrup (syd for Greve), nu på Frilandsmuseet.

september 2019

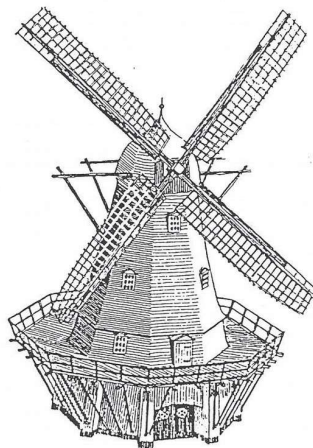
Hans Peter

Stubmølle

september 2019

Hollandsk mølle

september 2019

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

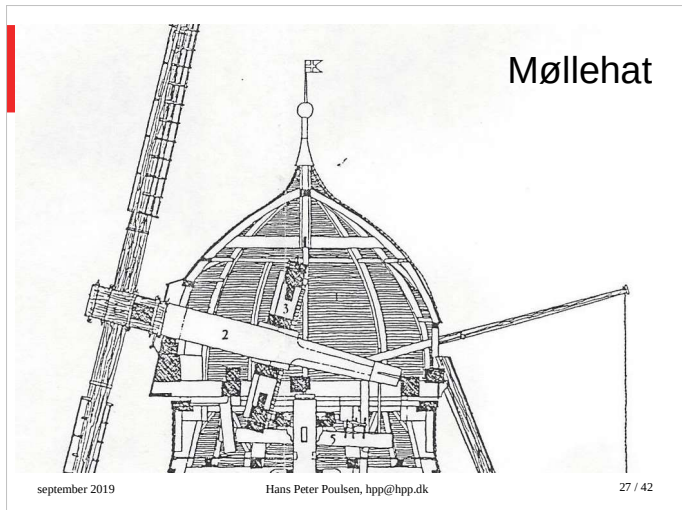
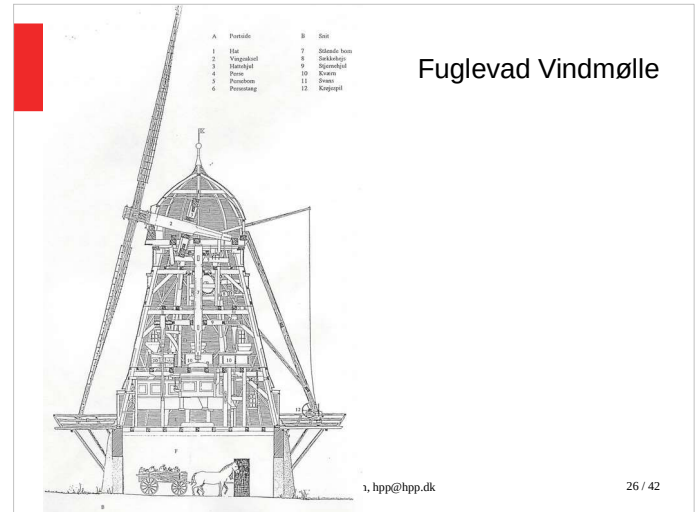
23 / 42

Fuglevad Vindmølle opført 1832

©hpp.dk

24 / 42

Mølletyper

- Vandmøller
 - med horisontalt (vandret) hjul
 - med vertikalt (lodret) hjul
 - Underfaldshjul
 - Brystfaldshjul
 - Overfaldshjul
- Vindmøller
 - Stubmølle
 - Hollandsk mølle
- Hestemøller

september 2019

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

29 / 42

Muskelkraft, presning af olivenolie

september 2019 / 42

Hvad er en mølle?

- En mølle nyttiggør energi til praktisk arbejde
- Energiformer:
 - Vandkraft
 - Vindkraft
 - Muskelkraft (fx hestemølle)
- Arbejde
 - Stampemøller
 - Kornmølleri
 - Pumpemøller
 - Håndværk og industri, hamermøller

september 2019

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

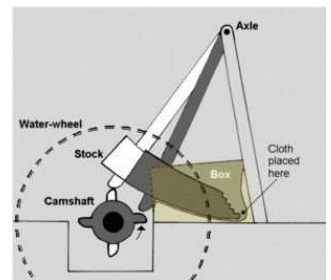
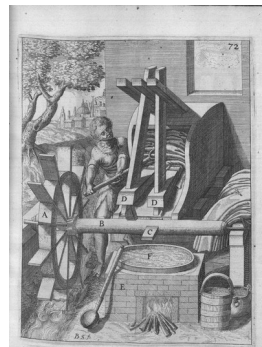
32 / 42

Valkning af uldklæde

september 2019 / 42

Valkemølle

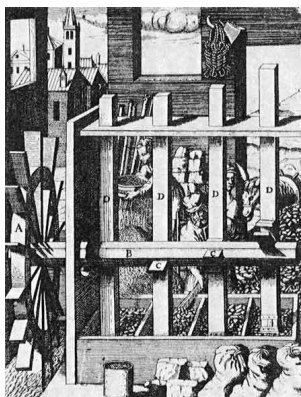

september 2019

Poulsen, hpp@hpp.dk

34 / 42

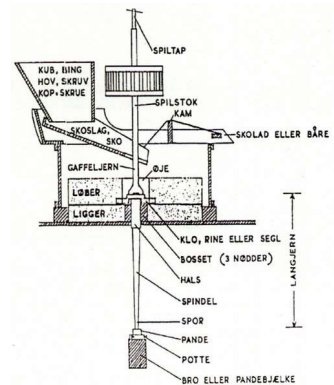
Stampemølle, krudtmølle

september 2019

35 / 42

Kornmølle, melkværnen

september 2019

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

36 / 42

Melkværnen

Melkværnen

Der males mel i Ellested Vandmølle

Melsækken skiftes

september 2019

Hans Peter P

Møllesten med bildning

Jacob Kernerup: Parti fra møllerne vest for Roskilde, 1861. Roskilde Museum